

گفت وگو با محمد جواد خاوری، نویسنده افغان

علاقه‌های

مشترک

افغانی‌ها

و ایرانی‌ها

محمد جواد خاوری،نویسنده افغان، در حوزه علمیه تحصیل کرده‌است،در زمینه ادبیات به خصوص ادبیات عامیانه تحقیق می کند، با او که عضو هیأت تحریریه فصلنامه ادبی، هنری «دردری» است و تاکنون چهار کتاب نوشته و سال هاست که در ایران زندگی می کند، گفت وگویی کوتاهی انجام داده ایم که می خوانید:

آیا از کتاب‌هایتان در ایران استقبال شده است؟

استقبال بد نبوده است. کتابی از مجموعه افسانه های مردم هزاره منتشر کردم که چاپ اول این کتاب با تیراژ سه هزار و سیصد نسخه بود و به چاپ دوم هم رسید. کتاب دیگر که به تا‌گی چاپ

کرده‌ام با نام «امثال و حکم مردم هزاره» است که بیش از شش ماهی از چاپ آن می‌گذرد که با تیراژ پنج هزار نسخه چاپ شده است. از استقبال مردم از این کتاب اطلاعی ندارم اما دوبار به عنوان کتاب برگزیده مقام آورده است.

آیا با مانعی هم برای چاپ کتاب‌هایتان در ایران روبه‌رو بودید؟

نه، مشکل خاصی برای چاپ هر دو کتابی که در ایران چاپ کرده‌ام نداشته‌ام. همچنین باید بگویم که مجموعه داستان های کوتاهی را نیز نوشته‌ام که از سوی انتشارات نیستان در سلسله کتاب های برگزیده ادبیات معاصر منتشر شده است.

مشهورترین نویسنده ایرانی در افغانستان چه کسی است؟
خوشبختانه همه نویسندگان ایرانی در افغانستان شناخته شده هستند. قشر فرهنگی و کتابخوان افغانستان با فرهنگ و ادبیات ایران آشنایی زیادی دارند و کتاب‌هایی که در ایران چاپ می‌شود به دست آنها هم می‌رسد بعضی اوقات کتاب‌هایی که در ایران چاپ می‌شود هم‌زمان به افغانستان هم می‌رسد که این خیلی جالب است. دوستان فرهنگی ما که گاهی از افغانستان به ایران می‌آیند کتابی را نام می‌برند که حتی ما که در ایران زندگی می‌کنیم، از انتشارش مطلع نبوده‌ایم که واقعاً باعث خوشحالی است. از نویسندگان و رمان نویسان محبوب ایرانی در افغانستان می‌توانم از صادق هدایت و محمود دولت‌آبادی نام ببرم. **چرا این نویسندگان بیشتر شناخته شده هستند؟**

محمود دولت‌آبادی را به خاطر زبانش که بسیار نزدیک به زبان مردم افغانستان است و لهجه خراسانی‌ای که در کتاب‌هایش به کار می‌برد و همچنین به خاطر حال و هوایی که در کتاب‌هایش وجود دارد و بسیار نزدیک به حال و هوای افغانی‌هاست، دوست دارند.

دیگر چه نویسندگانی؟

خیلی از نویسندگان هر کدام به جهتی در افغانستان محبوبیت دارند مثلاً محسن گلشیری به خاطر اینکه پدرش نویسنده است و اینکه سبک پیشرفته‌ای دارد و داستان نو می‌نویسد محبوبیت دارد. کتاب‌های احمدمحمود هم در افغانستان بسیار طرفدار دارد.

شاعران محبوب در افغانستان چه کسانی هستند؟

تمام اهل قلم ایران برای افغانی‌ها شناخته شده‌اند. حتی

خواننده‌های ایرانی در افغانستان شناخته شده هستند و همه کاست‌های آنها در افغانستان موجود است و همان‌طوری‌که موسیقی افغانی را می‌شنوند موسیقی ایرانی را نیز می‌شنوند اما عکس این صادق نیست یعنی‌ا موسیقی افغانی در ایران استقبال کمی می‌شود.از شاعران محبوب در افغانستان می‌توانم از فریدون مشیری نام ببرم که بیش از حد در افغانستان طرفدار دارد، همینطور فروغ‌فرخزاد در افغانستان شناخته شده است. اخوان ثالث و احمد شاملو هم که شهرت جهانی دارند.

از شاعران قدیمی چه کسانی شهرت بیشتری در افغانستان دارند؟

بین شاعران قدیمی، افغانی و ایرانی مطرح نیست وقتی شعرهای حافظ و سعدی و فردوسی را می‌خوانی دیگر فکر نمی‌کنی که افغانی هستی یا ایرانی. دیوان آنها در همه خانه‌ها هست. کسی که بتواند کتاب بخواند، نمی‌تواند حافظ نداشته باشد.همانطور که در هر تاقچه‌ای قرآن هست کنارش یک دیوان حافظ هم خواهد بود.

وضعیت انتشار کتاب قبل از شروع جنگ‌های داخلی در افغانستان و در زمان طالبان چطور بود؟

در زمان حاکمیت کمونیست‌ها در افغانستان وضعیت نشر کتاب نسبت به گذشته بهبود یافته بود به خاطر اینکه حمایت‌های دولتی می‌شد و انجمنی به نام انجمن حمایت از نویسندگان دائر شده بود که آثار شعرا و نویسندگان را به خرج دولت منتشر می‌کرد حتی اگر آن نویسنده و شاعر اثر اولش هم بود. چون کتاب اول یک نویسنده و شاعر به سختی منتشر می‌شود چون ناشران به سختی انتشار کتاب اول را قبول می‌کنند و دوست ندارند ضرر کنند. در آن دوره از آنجا که دولت خرج انتشار کتاب‌ها را می‌داد نشر کتاب‌ها رونق بسیاری داشت. پس از برچیده شدن حاکمیت کمونیست‌ها و روی کار آمدن مجاهدین مشکلات زیادت‌ر شد. جنگ‌های داخلی افزایش یافت و این جنگ‌های داخلی نان را از مردم دریغ کردند چه برسد به کتاب اما جسته و گریخته،شهرهایی که از امنیت بیشتری برخوردار بودند کارهایی می‌کردند مثل هرات و مزار شریف.

اما یک اصل کلی را باید بگویم که در طول ۳۳ سال گذشته در افغانستان مشکلات، نابسامانی، جنگ، دربه‌دری به حدی بوده است که جلوه‌های مختلف زندگی مردم مثل کتاب خواندن و

کتاب منتشر کردن، متوقف شده است. ما نمی‌توانیم از کشوری که دچار چنین مشکلاتی بوده انتظار زیادی داشته باشیم ولی در حد بسیار پایینی کتاب منتشر شده است.

جالب است بگویم که در طول این مدت مؤلفان افغانی کتاب‌هایشان رادر خارج چاپ می‌کردند مثل ایران و به خصوص در پاکستان.

چرا در پاکستان؟

بحش بسیار مفصل است. پاکستان با اینکه کشوری است که از نظر زبان با افغانستان اشتراک زیادی ندارد اما چون در پاکستان آزادی‌های بیشتری وجود دارد و ممیزی‌هایی هم در کار نیست در راه چاپ و نشر کتاب هیچ مانعی به خصوص در پیشاور وجود ندارد و هر کس که کتابی تألیف می‌کند، فرداظهر می‌تواند آن را به چاپخانه بدهد، تا چاپ شود. مخارج چاپ کتاب در پاکستان بسیار پایین است. چاپ کتاب با تیراژ ۵۰۰ نسخه معادل یک دلارخرج دارد. اما باید بگویم که کیفیت چاپ کتاب از لحاظ حروفچینی و کاغذ بسیار پایین است و اصلاً با ایران قابل مقایسه نیست.در ایران کتاب‌ها با کیفیت بسیار بالایی چاپ می‌شوند و کتاب‌ها بسیار زیبا و چشم‌نواز هستند.اما در چاپ‌موانع بسیاری وجود دارد که هم متضمن هزینه فراوان است و هم موانعی از قبیل ممیزی. به همین خاطر آثار نویسندگان افغانی در پاکستان بیشتر چاپ شده است.

فکر می‌کنید در حال حاضر مردم افغانستان نیازمند چه نوع کتاب‌هایی هستند؟

مردم افغانستان نیازمند همه نوع کتابی هستند اما درحال حاضر نیازمند کتاب‌های درسی هستند. دانشگاه‌ها، مدارس راهنمایی، دبیرستان و ابتدایی فعال شده‌اند و قطعاًنیاز به کتاب‌های درسی دارند که این بسیار ضرورت هم دارد و قرار شده که پس از این کتاب‌ها در افغانستان طراحی و چاپ شوند و کتاب‌ها را از خارج وارد نکنند.همچنین انتشار کتاب‌هایی در حوزه فرهنگ و هنر و ادبیات در افغانستان از ضرورت بیشتری برخوردارند. چون مردم در این سال‌ها بر اثر جنگ مداوم از فرهنگ و ادبیات دور مانده‌اند و تمایل زیادی نسبت به اینگونه آثار دارند و ما تقاضاهای زیادی از سوی فرهنگیان و اهل قلم افغانستان می‌شنویم که متقاضی کتاب‌های ادبی و فرهنگی هستند.

فکر می‌کنید کتاب‌ها با چه تیراژی در افغانستان باید منتشر

گفت وگو: فریده غائب

شوند، منظور ما توجه به علاقمندان به کتاب است؟
ما تیراژ بالایی را نمی‌توانیم پیشنهاد دهیم. ایران که کشور باثباتی است و امکانات متوسط زندگی برای مردم فراهم است تیراژ کتاب معمولاً ۳۰۰۰نسخه است که خیلی اوقات این کتاب‌ها هم به فروش نمی‌رسد. بنابراین انتظار نداریم که در افغانستان تیراژ بیشتر از این باشد.

با توجه به حساسیت‌های قومی موجود در افغانستان و وجود قومیت‌های مختلف کتاب‌هایی که در افغانستان منتشر می‌شوند، بیشتر باید به چه زبانی منتشر شوند؟

دو زبان رسمی داریم که هر دو زبان این تقاضا را دارند که روزنامه و کتاب به هر دو زبان منتشر شود اما این واقعیت وجود دارد که زبان فارسی متکلم بیشتری دارد و مردم افغانستان زبان فارسی را بیشتر می‌فهمند. اما بسیاری هستند که ممکن است پشتو را نفهمند بنابراین اگر کتابی به زبان فارسی منتشر شود می‌تواند مخاطبین بیشتری را جلب کند.

آیا این کار حساسیت‌های قومی را بر نمی‌انگیزد؟

نه هر دو زبان، زبان رسمی است و اگر کتاب‌ها به زبان فارسی چاپ شود کار خلاfi نشده که کسی حساسیت نشان‌دهد.

آنطور که ما شنیده‌ایم زبان روشنفکران و نخبگان در افغانستان بیشتر زبان فارسی است. شما این را قبول دارید؟
در افغانستان دو زبان رسمی داریم. یکی زبان فارسی و دیگری پشتو و صلاح نیست که بگویم روشنفکران به زبان فارسی سخن می‌گویند چون این معنا را می‌دهد که هر کس به زبان پشتو سخن می‌گوید روشنفکر نیست. زبان فارسی و پشتو، در حال حاضر زبان رسمی افغانستان هستند .

افغانستان را از نظر فرهنگی بیشتر تحت تأثیر چه کشوری می‌دانید؟

افغانستان را در حوزه تمدن ایران می‌دانیم. منظورم از ایران به معنای حوزه جغرافیایی امروزش نیست بلکه ایرانی‌که حوزه مشترک ایران، افغانستان، تاجیکستان و به‌طور کلی ماوراءالنهر بود. ما نمی‌توانیم بگویم که افغانستان به‌طور کامل تحت تأثیر ایران است، اینطور نیست، چون افغانستان فرهنگ خاص خود را دارد. اما فرهنگش با فرهنگ مردم ایران و تاجیکستان اشتراکات فراوانی دارد.